

Cesta křesťana ve Vnitřním hradu sv. Terezie

Jesús Castellano Cervera, OCD

Úvod

Slovo cesta, tak důležité již od počátků křesťanství, když byli první křesťané nazýváni lidé cesty, je základní v učení sv. Terezie od Ježíše. Asi šestsetkrát se v jejím díle objevuje slovo „cesta“ (cammino), „kráčet“ (camminare). Dávají dynamismus Tereziinu bytí, životu, učení.

Jedno její dílo nese název Cesta dokonalosti. Jí samotnou nuncius Filip Sega nazval „ženou nepokojnou a tulačkou“ (andariega). Ale dnes ji s hrdostí nazýváme tulačkou Boží. Současná ikonografie ji zobrazuje na cestě s holí a mošnou, jako je tomu u sochy od Cruz Solís před zdí karmelu Vtělení v Avile. Dynamický a moderní obraz, lepší než Berniniho extáze, Terezie lidské a apoštolské, celé zaujaté službou Kristu a církvi.

Vyprávění o jejích zakládáních je vyprávění o cestách projitých z lásky k Bohu, uprostřed mnoha těžkostí...s radostí z nového Karmelu kolem nového svatostánku s Eucharistií.

Modlitbu Terezie definovala jako cestu, jež vede do nebe (Ž 8,5), cestu služebnic lásky (Ž 11,1). Je hezká tereziánská modlitba: „ Juntos andemos, Señor...“: „Pojďme spolu, Pane: půjdu kamkoli půjdeš ty, a jakýmkoli místem projdeš, projdu jim také já“ (C 26,6).

Terezie se vydá na cestu hodně brzo. Již jako malá utíká z domu... aby byla seřatá pro Krista jako mučedníci a tak šla rychle do ráje: navždy, navždy (Ž 1,4). A po tolika pozemských cestách, na smrtelné posteli vyznává, že ji zbývá projít poslední úsek cesty ten, jenž spojuje nebe se zemí... Mezi posledními slovy jejího života vzpomeňme ty, jež patřily Kristu: „ Je čas, můj Ženichu, abychom se viděli. Je čas jít.“ Téma cesty tedy odpovídá tereziánské zkušenosti, učení a pedagogice.

Zdálo by se, že nejvhodnější knihou pro vyprávění o duchovní cestě křesťana bude CD, ale ve skutečnosti to je H, kde hloubce a kráse symbolu hradu, s příbytky stále víc vnitřními, odpovídá také dimenze itineráře zároveň k středu duše, kde přebývá Bůh a zároveň k niternosti člověka, ale také v extroverzi bliženské lásky. Budeme mluvit o H, abychom nastínily cestu křesťana od hranice s hříchem až k vrcholu trinitárního tajemství a přetvoření v Krista. Sedm příbytků je jako sedm etap této cesty, sedm intenzivních dní cesty křesťanské svatosti.

1. Dynamismus Hradu jako duchovní cesty

Hrad jak jej nazvala Terezie nebo Kniha Příbytků, jak je známá vlivem P.Jeronýma Graciána, je hlavním naukovým a mystickým dílem Terezie. Spolu s Životem a Cestou dokonalosti tvoří trilogii. Předpokládá Život jako zkušenostní základ a Cesta dokonalosti jako pojednání o některých aspektech asketického života a pedagogiky modlitby.

Můžeme ho charakterizovat jako traktát mystické teologie, knihu spirituální teologie, originální rozvoj křesťanské antropologie. Jako kniha *mystické teologie* nabízí vize tajemství křesťanského života a jeho dynamky.....

Jako kniha *spirituální teologie*: Terezie ji nazývá traktátem. Dynamická teologie duchovní zkušeností a života milosti. Terezie dává důraz na protagonisty: Bůh, Kristus,

člověk, jiní, církev. Základem rozvoje je život modlitby nebo živý a přátelský vztah s Bohem. Vycházejíc z vlastní zkušenosti nabízí schéma duchovního života křesťana v dynamismu růstu až k dosažení vrcholu svatosti v církvi. Výchozím bodem je skutečnost hraničící s hříchem, vrcholem svatosti je dokonalé přetvoření člověka, dokonalý život v Kristu, trinitární společenství, plná apoštolská služba v církvi.

Je také knihou *křesťanské antropologie*. Ve středu celé knihy nacházíme lidskou osobu se svým povoláním, její možnosti realizace v Kristu. Postupně je proměňovaná ve svém bytí a jednání.

2. Klíč ke čtení duchovního dynamismu

Klíčové téma teologie milosti: cesta růstu a zralosti ne jako nedosažitelná utopie ale jako možný cíl, protože je Božím darem. Možná, že Terezie neznala nebo neznala dobře klasické rozdělení etap duchovního života. Zнала ale rozdíl mezi přirozeným a nadpřirozeným, jako dvě základní etapy křesťanské zkušenosti: ta, jež je obsažená v řádné milosti a ta, jež vyžaduje mimořádné Boží milosti, jež On dává, komu chce, kdy a jak chce.

Cesta popsaná v sedmi etapách není předvídaná od začátku. S jistotou k ní dojde a stabilizuje počet sedmi příbytků až když došla k šestým. Terezie se překračuje, nechává bokem čtyři stupně modlitby, jež vyložila v Ž. Počet sedm Terezii dovoluje lepší a širší vizi itineráře dokonalosti.

Sedm etap bychom mohli syntetizovat do jednoho nebo více slov: konverze, boj a vytrvalost, zkouška a nová konverze, milost jako zkušenost daru, obnova života v Kristu, milosti mystického života, vyvrcholení duchovního manželství a úplné apoštolské darování.

Asketické období: první tři příbytky; mystické: poslední tři; smíšené období: čtvrté příbytky. Ale je evidentní, že tato období nemůžeme oddělovat, můžeme jenom v určitém smyslu. Celá cesta je pod vlivem milosti. Terezie má mystickou vizi o člověku již od začátku. A také v mystickém období Bůh očekává svobodné odpovědi člověka. Můžeme říci, že v pletivu milostí a odpovědi v prvním období se zdá, že převažuje aktivita člověka, v druhém zase svobodná a zdarma daná aktivita Boha.

Některé příbytky odpovídají dlouhému období duchovního života (1.-3.); jiné jsou přechodné (4.); další mohou být pozitivní situací řádného křesťanského života (5.). Šesté příbytky jsou nutnou přípravou sedmých, tak jako očištec pro ráj. Ale jsou již zkušeností „charismatického“ charakteru, kde kvetou zvláštní Boží milosti u některých lidí, určených k zvláštnímu úkolu v církvi s jejich kontemplativní, apoštolskou, zakladatelskou, mučednickou svatostí.

T vyznačila ideální cestu křesťanské svatosti, ale v této knize se zastavila zvláště u pojednání dosud neznámých etap mystického života (5.-7. příbytky). U ostatních příbytků předpokládá to, co napsala o začátcích duchovního života v Životě a CD.

Proces křesťanského života v Hradu můžeme rozdělit na dvě etapy. Jedna jde prvními až pátými komnatami. Tyto již znamenají jistou realizaci života v Kristu a všeobecného povolání ke svatosti v sjednocení s Bohem a v lásce k bližnímu. Jiná a možná etapa křesťanského života je ta, jež předpokládá zintenzívnění sjednocení s Bohem prostřednictvím průlomu charismatických milostí, v mystickém životě plném zvláštních darů, jež vrcholí v plnosti kristologického a trinitárního života, v přetvoření člověka a ve službě církvi v sedmých komnatách.

Je třeba zdůraznit, že Terezie neabsolutizuje schémata, ale ukazuje jakým způsobem Bůh vede člověka k svatosti v církvi. Napsala, že každý z nás má svoji cestu (Z 18,6-13) a že nemůžeme se měřit stejným metrem.

3. Postupné etapy duchovní cesty v Hradu

Cesta křesťanského života má jako výchozí bod poznání vlastního povolání ke společenství s Bohem a Ježíšovo pozvání následovat ho, abychom s Ním měli účast na plném společenství s Bohem. Terezie spojuje dva póly této cesty: obrácení člověka ponořeného v hřích a definitivní cíl této cesty v společenství s Trojicí.

Činí tak sérií přesvědčení, jež v ní zrály během života a později se staly moudrostí. První z nich se vztahuje k vrozenému povolání člověka k vysokému cíli. Je stvořen k obrazu a podobě Boží, musí tedy projít cestou, jež vede k této podobě. Protože se jako stvoření stal příbytkem Božím, místem jeho přítomnosti, musí se ztotožnit s touto přítomností až k vzájemné inhabitaci: Bůh v něm, on v Bohu. Protože je povolán ke konverzaci a společenství s Bohem, musí vstoupit do dynamismu tohoto společenství, jež má vrchol v společenství s Bohem Trojicí a v obrazu Trojice.

Druhé přesvědčení je situace člověka v realismu dějin spásy. Je to obraz poskvrněný, jež musí být obnovený a podobnost musí být získaná na cestě duchovního života. Byť je příbytkem Božím, je jako hrad v ruinách a musí být rekonstruován. V této paradoxní situaci povolání a skutečnosti se otvírá nutný itinerář k ztracenému ráji, k uskutečnění dokonalého obrazu a podoby, vnitřnímu příbytku Boha, k plnému společenství a sjednocení s Ním.

První příbytky: konverze

Dvě kapitoly prvních příbytků nabízejí pozitivní vize člověka, vyznačující se povoláním k milosti. A negativní vizi, poznamenanou situací hříchu. A spojují se v realismu křesťanského života, který jako začátek a uvědomění si tajemství lidské existence představuje jistý druh „začátku a základu“ křesťanské cesty.

Člověk musí začít kráčet tak, že vstoupí do sebe skrze bránu Hradu : modlitbu a uvědomí si své povolání, rozpozná v sobě Boží přítomnost a povolání k vztahu s ním, třebaže se často nachází venku a v závislosti na stvoření a v hříchu...Cesta kupředu bude v konverzi, v rozhodné askezi, aby se vymanil ze špatného vlivu stvoření, jež ho zotročuje. K tomu slouží modlitba ve dvojím smyslu: vyzývání Boha a poznání osobní reality v pravé pokoře. Jedná se o uvědomění si úlohy Krista a jeho objektivního vykoupení, jež se nyní musí stát postupným subjektivním vykoupením (H I,2,4).

Ve svých dcerách, jež jsou dál, Terezie chce probudit smysl pro tajemství osoby, společenství s hříšníky, dát pochopit křehkost způsobenou hříchem, smysl pro pokoru a potřebu vykoupení. Povzbuzuje k důvěře v Krista...

Druhé příbytky: zápas a vytrvalost

Tato druhá etapa je dlouhá, i když z redakčního hlediska jsou to nejkratší příbytky s jedinou kapitolou. Tato etapa je charakterizovaná zápasem o vytrvání na započaté cestě. Modlitba je ještě beztvará, ale pomalu se stává citlivou na Boží volání a to díky meditaci a úvahám za pomoci duševních mohutností. Vše slouží k větší citlivosti vůči Božímu Slovu a jeho vnuknutím, aby hlas ze středu Hradu byl silnější než zpěv sirén zvenku.

Je třeba se vydat na cestu s pevným rozhodnutím jít dál až do konce, neztratit odvalu, padat a zas vstávat, soustředit se na plnění Boží vůle, hledat pomoc u Božích přátel, neleknout se zkoušek a pádů. Je třeba vědět, že cesta bude ještě strmá a těžká...kříž jako hůl pro jistější chůzi.

T končí pozváním hledět na Krista jako vzor, naslouchat jeho hlasu, provázet modlitbu skutky...

Třetí příbytky: zkouška a nová konverze

Je to choulostivá část duchovního života a cesty. Z jedné strany jsou tyto příbytky progresivním krokem, v němž se zápas uklidní ve chvíli vítězství a pokoje, ustálení, byť ještě křehkém. Člověk zde žije řádným duchovním životem, zdánlivě jako v dosaženém cíli, ale ve skutečnosti s velmi slabými ctnostmi sotva vyrašenými. Ale uvedení do tohoto stavu zdánlivých ctností s psychologii zbožných osob, přesvědčených o své svatosti a připravených k „autokanonizaci“, ve skutečnosti se jedná o stav zdánlivé dokonalosti, jež může být nebezpečný. Člověk může věřit, že dosáhl svatosti a může vyžadovat od Boha odměnu jako své právo, ale ve skutečnosti došel jenom k „zlaté prostřednosti“ ctností a modlitby, v které kromě jiného se může zastavit, pokládajíc své ctnosti za silné, ačkoli jsou slabé a omezené, dobře vypočítané a bez rizika. Žije s iluzí osobní svatosti a s hrozným soudem vůči druhým. Staví podstatu dokonalosti ne do obrácení srdce ale do vnějších skutků a do „sladěného“ života modlitby a pokání. Dává Bohu vlastní skutky, drobné ve skutečnosti („obrillas“), ale ne srdce. Tyto lidi „kanonizují“ samy sebe, ale soudí a odsuzují bližního. Jejich vztah k Bohu se zdá být určován právem a spravedlností a ne zdarmadaností a láskou, připravení účtovat s Bohem, když neodpovídá podle jejich chutí a tužeb. Bůh, který zná až do základů pravdu o nás musí zasáhnout zkouškou.

Tady přichází Boží zkouška, jež je zkouška přítele, po zkouškách nepřítele, tak silných v druhých komnatách. Uvede do zkoušky své služebníky rozličnými těžkými situacemi, neplánovanými, ale milosrdně nabídnutými božskou pedagogikou, aby se člověk otevřel pro darování sebe sama zdarma a nevychvaloval se svými malými skutky.

Typickým obrazem této etapy cesty, kde riskujeme zastavení nebo návrat zpět anebo můžeme s Boží milostí překročit stezku, kterou jedině Bůh může zjevit a otevřít, je bohatý mladík z evangelia, neschopný cele odpovědět Kristu. Zkouška plodí postoj pokory vůči Bohu, poslušnosti zpovědníkům, pravé lásky a milosrdenství vůči druhým.

Typ modlitby v těchto příbytcích je meditativní modlitba, která se pomalu otvírá usebrání, aby člověk měl schopnost naslouchat Bohu a chápat jeho vůli. Přes modlitbu Bůh buduje lásku, protože modlitba nespočívá v mnohém myšlení, ale v mnohém milování.

Je to tedy delikátní chvíle duchovní cesty. V tomto bodu se život člověka může stát falešným přesvědčením, že je na cestě, a přitom být jen uzavřený v labyrintu bez východu, v neustálém návratu do sebe sama nebo v nebezpečné stagnaci života, z které nás jen Bůh může vytáhnout ven a ukázat nám cestu. Kdo nepřijme tento Boží přechod, jež otvírá novou životní cestu, riskuje, že bude věřit, že je na cestě, zatímco opravdu ztratil cestu. Ale kdo Bohu odpoví s pokorou, nechá se vést církví a otvírá se stále víc laskavě druhým, vidí, že On otvírá novou cestu milosti do zaslíbené země evangelijní dokonalosti.

Geniální je modlitba T, jež žádá Boží zásah: „Zkoušej nás Ty, Pane, který znáš naši skutečnost-pravdu, abychom se poznaly“ (H IV,1,9). Jen Bůh nás může vytáhnout ven ze zlaté prostřednosti života, jak to udělal s ní a znovu otevřít cestu k dokonalosti (kap. 1 čtvrtých příbytků obsahuje učení, jež se může aplikovat na člověka v jeho druhé konverzi (druhé volbě Boha), která je vlastní pozitivní částí třetích komnat).

Čtvrté příbytky: zkušenost milosti a dar zdarmadanosti

Po období zkoušky, která může být dlouhá, a jako důsledek přijetí totalitárních požadavků Boha se na této cestě otvírá období přechodu k průlomu Božího života do duše. To odpovídá Tereziině zkušenosti po své konverzi, když se úplně vzdala Boží vůli a zakusila pravé osvobození a našla cestu života.

T začíná pojednávat o pasivních formách modlitby, o přechodu k mystickému životu, to znamená k životu, kde převažuje Boží aktivita, zmiňuje nové formy vlité modlitby, bohaté plody, jež pocházejí z Boží přítomnosti. Podstatný je Tereziin slovník, kterým vyjadřuje rozdíl mezi tím, co přichází od nás („contentos“) a tím, co přichází od Boha v modlitbě („gustos“), mezi tím, co je zároveň přirozené a darem milosti a tím, co je absolutně nadpřirozené, zdarma dané (H IV,2,2-6).

Aby Terezie zdůraznila novost Božího působení, mluví o rozdílu mezi tím, co se dá nazvat získaná zkušenost Boha, jako když se přivádí voda potrubím, s námahou a tím, když člověk cítí v hlubině srdce s hojností a účinností, že Bůh se zjevuje uvnitř jako pramen živé vody, jež nás naplňuje sebou, očišťuje, rozšiřuje naši schopnost sloužit a milovat, dá nám zakoušet gratitu svého daru (Pozn.: Je nádherný tento popis charismatického Božího zásahu, jistý druh Křtu v Duchu, opsaný jazykem vody, ohně, vůní, typickými symboly Ducha Svátého a účinky rozšíření a způsobilosti člověka k službě Bohu (H IV,2,5-6)).

Nicméně Terezie varuje před falešnými mystickými zkušenostmi, před pseudomystickým pokušením vnutit Bohu svou vůli a vstoupit do pasivní a mystické zkušenosti. Dar je vždycky zdarma daný. Bůh ho dává kdy chce, jak chce a komu chce. (H IV,3)

V této rozhodující etapě křesťanské cesty máme dvě poučení:

1. Je nemožné vlastní silou a technikami dosáhnout mystického života. Můžeme se disponovat, ale ne uspíšet vstup do nadpřirozeného. Je to pokušení těch, jež si nárokují vlastními zásluhami nebo formou meditace nebo kontempace, askezí nebo chvályhodnou velkodušností zavázat Boha, aby se podřídil naší vůli. Svobodnému daru sebe samých odpovídá svobodný dar Boha nám. Terezie vychovává ke gratuitě bez nároků.
2. Opravdová konverze a vnitřní obnova se nestane ani díky nejtvrďší a vykalkulované askezi, jestliže nezasáhne Bůh svou milostí. Ale obvykle na křesťanské cestě jsou chvíle a milosti, jež dává Bůh tomu, kdo s pokorou, odpoutaností od sebe a láskou se odevzdá do jeho rukou. Jedině milosti, nějakým způsobem charismatické a zdarma dané v jistém momentu vroucnosti můžou uzdravit zranění hříchu a života, posílit slabá místa, rozšířit schopnost lásky a služby, se zřetelem na pomalé ale jisté přetvoření života křesťana (Pozn.: S tímto se pojí Ž 10 – charismatická zkušenost vnitřní milosti, jež přitahuje a rozšiřuje a Ž 24 – zkušenost Ducha sv. vzývaného „Veni Creator“, jako charismatická milost vnitřního osvobození.

Páté příbytky: Přetvoření křesťana a nový život

Po zkoušce třetích příbytků a počáteční mystické zkušenosti čtvrtých jsou páté příbytky cílovým bodem a zároveň východiskem nového mystického itineráře směrem k sedmým. Ale můžou být i cílovým bodem autentického křesťanského života, dokonalého jako život v Kristu. Tato etapa odpovídá Tereziině zkušenosti s novostí života po milosti konverze (začátek Ž 23).

T představuje tyto příbytky s velkým entuziasmem a radostí (H V,1,1). Tuto etapu života popisuje jako skrytý poklad a vzácnou perlu evangelia, ve shodě s karmelským povoláním ke kontemplaci, jež žili otcové na hoře Karmel. Je pro všechny, ale vyžaduje úplné darování sebe (H V, 1,2-3).

První kapitola popisuje mystickou milost sjednocení a účinky jistoty a přetvoření, jež způsobuje v člověku Boží zásah.

Druhá kapitola představuje způsob, jak působí přetvoření prostřednictvím symbolu bource morušového, který se mění přes smrt v bílého motýle. Člověk získává velkou afektivní zralost

a univerzální apoštolskou otevřenost, kde všechny vidí jako bratry a syny Boží, také i nekřesťany.

Třetí kapitola nabízí zajímavý klíč k četbě procesu duchovního života. Do stavu pátých příbytků s milostí sjednocení a účinky přetvoření a života v Kristu, se může dojít skrze milost sjednocení výše popsanou, ale i prostřednictvím dlouhé cesty přetváření plněním Boží vůle s dokonalostí. Taková shoda s Boží vůlí má schopnost přetvářet člověka (Pozn.: páté příbytky nabízejí popis křesťana, jenž z milosti Boží došel do pátých komnat, těmito rysy duchovního života: silná zkušenost Boha; neustále obnovované a úplné darování sebe samého Pánově vůli; zkušenost vnitřní obnovy jako ovoce mocného působení Ducha; série účinků nového života v Kristu; vnitřní svoboda a afektivní zralost, touha chválit Boha a pracovat, aby byl poznáván a milován, eschatologický tah vidět Boha; stálost v lásce k Bohu a bližnímu; citová a účinná láska; apoštolský vliv na jiné osoby, věrnost a vytrvalost v dobrém a pozornost vůči malým věcem ve službě Bohu, vždy vedená láskou).

Od bodu 6 až do konce kapitoly, v jednom z nekrásnějších a nejrealističtějších textů knihy, nabízí teologii a pedagogiku Boží vůle v lásce k bližnímu se všemi požadavky. Dává lásku k bližnímu za první znamení lásky k Bohu; a učí že láska má kořen v lásce k Bohu. Pak vychovává ke konkrétní lásce ve skutečích tělesného a duchovního milosrdenství jako živé zkušenosti bratrské lásky, která proměňuje člověka a staví (zvětšuje) také milost sjednocení. Terezie zde dává nejvýznamnější lekcí celého Hradu. Cesta lásky (carità), bliženské lásky (amore) zakořeněné v lásce k Bohu, je královskou cestou dokonalosti, jež přetváří člověka a vede ho, ne méně než mystická milost sjednocení, k dokonalému společenství s Bohem a také k modlitbě sjednocení. Ale musí to být láska dokonalá, jež má všechny kvality křesťanské lásky.

Kapitola čtvrtá se otvírá výkladu šestých komnat, kontinuitě itineráře křesťanské zralosti, uvádí symbol duchovního manželství (H V, 4,3-4). Trvá na nutnosti být věrní, je tu riziko návratu zpět, ukazuje krásu života v kreativité lásky, jež je celý proniknut hlubokou a upřímnou pokorou v pravdě.

Jedná se o cílový bod duchovního života křesťana, první průzor na cestě dokonalosti, jistý druh dynamické zastávky v každodenním žití všeobecného povolání ke svatosti ve věrnosti lásce k Bohu a bližnímu. Mohlo by se říci, že Terezie vysvětlila cestu a účinky, rozlišování a vlastnosti všeobecného povolání ke svatosti.

V této etapě cesty křesťan je přetvořený milostí Ducha svatého, žije život v Kristu. Proto nemá zapotřebí jiné milosti než té jít cestou, kterou nám sám Kristus vytyčil v evangeliu, ale musí ji žít od základů skrze lásku, jež dává život za bližního, jež Kristu dovolí žít v nás. Láska, která nezná zahálku, ale otvírá se Božím překvapením, novým nečekaným etapám nové cesty, v které se uskutečňuje a zintenzivňuje snoubenecká láska, nabízená Kristem a opětovaná člověkem v představení snoubenců (5. příbytky), ve vzájemné zamilovanosti, předešle mystických vrcholů (6. příbytky) a v duchovním manželství (7. příbytky).

Šesté příbytky: duchovní zasnuby a mystické milosti

Jsou malým traktátem o mystickém životě a jevech. Terezie ví, že jen málo duší dospěje do těchto příbytků Hradu. Málo, protože se jedná o Boha. Terezie popisuje celou sérii darů, charismatických milostí. Jsou rezervovány jen pro některé lidi v církvi se zřetelem na svědectví nebo určitou duchovní plodnost, jako v případě velkého apoštola, zakladatele...

Mystickými jevy Bůh zintenzivňuje přípravu člověka na duchovní sňatek očišťováním, osvíceními a sjednocujícími impulsy. Bůh zasahuje svou milostí. Člověk s ní udělá zkušenost, vstupuje do poznání tajemství Boha, zůstane poznamenán těmito milostmi, jež ho činí stále víc podobným Kristu.

Je to čas, kdy v křesťanské zkušenosti září divy Boží (*mirabilia Dei*). Terezie zmiňuje velká zjevení Boha v Starém a Novém zákoně jako Jákobův žebřík, Mojžíšův hořící keř, oheň z nebe na Eliášově oběti, přechod Rudým mořem, kázání Jonáše v Ninive, Pavlovo setkání se Zmrtvýchvstalým na cestě do Damašku.

Nabízíme tematickou četbu těchto kapitol:

Jsou zde *milosti pasivního očišťování*. Jedná se o rozličné milosti, jež otvírají a uzavírají šesté příbytky (kap. 1 a 11) od nejjednodušších až po ty, co jsou podobné temné noci ducha. Jedná se o milosti, jež očišťují v tavicím kelímku vnitřních zkoušek: nepochopení, samota, nemoci; očišťování paměti a trvalé díkůčinění při vzpomínce na spáchané hříchy (první část 7. kapitoly); intenzivní vnitřní očišťování, opravdová noc ducha jako očištec před anticipací ráje, jež je vlastní některým milostem sedmých komnat.

T popisuje sérii *osvěčujících milostí* (kk. 3,7-9,10). Bůh novou formou komunikace zintenzivňuje v duši poznání sebe a svých tajemství. V těchto viděních má hlavní význam Kristovo lidství. Život a mnohé z „duchovních relací“ to bohatě dokládají.

Nakonec Terezie popisuje *milost sjednocení: sjednocující impulsy* (kk. 2-4-6). Bůh sděluje člověku svou lásku prostřednictvím různých milostí, které v něm rodí dokonalou lásku: impulsy, jež probouzejí duši a připomínají jeho přítomnost; různé milosti emotivního a somatického typu, charismatické milosti nadšení pro Boha: extáze a rány lásky; velký zármutek a touha vidět Boha po zkušenosti jeho nepřítomnosti.

Skrze intenzivní mystické milosti, jimiž se Bůh sděluje, člověk na prahu trinitárního tajemství a duchovního manželství zůstane očištěn, osvícen, posílen v křesťanských ctnostech, připraven pro milost sjednocení s Bohem.

Sedmé příbytky: duchovní manželství a dokonalá svatost

Je to cíl dlouhé cesty, přístav v plnosti mystického křesťanského života. Terezie vypráví o své zkušenosti. V čtyřech kapitolách máme vrchol trinitárních a kristologických mystických zkušeností, hloubky a krásy přetvořené lidské osoby, účinků nadpřirozených milostí, úplného sebedarování službě bližnímu, rovnováhy života mystického a apoštolského.

První kapitola popisuje vstup do posledního příbytku, královský pokoj, kde spadnou šupiny z očí, duše vstoupí do společenství s Trojicí: v intelektuálním vidění kontemplanuje Otce, Syna a Ducha sv. ve společenství mezi nimi a s námi. Stále se těší s přítomnosti Boha trojjediného.

Druhá kapitola popisuje milost duchovního manželství, jak ji zakusila T, s viděním nejsvětějšího a slavného Kristova lidství a jeho nepopsatelná slova. Terezie přijímá posvěcení jako církev-nevěsta: „Tvé záležitosti jsou moje a moje jsou tvé“. Terezie se pokouší vyjádřit biblickými slovy a symboly smysl tohoto sjednocení, předobrazného v Kristově velekněžské modlitbě, aby všichni byli jedno (*una cosa*) s příslibem, že všichni jsme povolání k tomuto trinitárnímu životu.

Třetí kapitola popisuje podivuhodné účinky přetvoření v duchovním manželství: hluboký smysl, že jsme nic před Bohem, jistý druh „neexistence“, protože ten druhý, Bůh, žije v člověku, úplné zapomenutí na sebe. Takový člověk má něžnou lásku ke svým nepřátelům, touží zaměnit své požívání Boha pro jejich spásu a dobro. Žije s upokojenou touhou plnit Boží vůli a dát za Něj svůj život, bez vlastní vůle žít nebo umřít, ale jen pracovat pro jeho slávu.

Také na začátku čtvrté kapitoly osvětluje cit jistoty milosti a slávy a zároveň s hlubokou pokorou, s kterou se odevzdává Bohu.

Tato plnost božského a lidského života, to je třeba zdůraznit, je žitá v obvyklosti každodenní existence a uprostřed námah a zármutků, těžkostí a radostí každého dne. Ale jako předchůť nebeské slávy. Člověk, který z Boží milosti a s přesným charismatem v církvi dojde k tomuto vrcholu křesťanského života, dál žije v trinitární intimitě a apoštolském darování. Je to zkušenost samotné Terezie v posledním desetiletí svého života.

4. Smysl cesty z pohledu dosaženého cíle

Na konci této cesty, kterou Terezie žije v plnosti již několik let a kterou bude žít až do smrti, Terezie se ptá po smyslu těchto milostí. Terezie odpovídá s moudrostí světice a křesťanské učitelky a s dobrým úsudkem realistické ženy. (H VII,4,4-14). Největší milost, kterou nám Pán může poskytnout je žít stejný život jako jeho Syn, úplně obrácen k Otci, život totální lásky a služby bratřím. Různé milosti, jež doprovázejí tuto cestu jsou za tímto účelem. Milosti jsou přechodné, milost Kristova života v nás zůstává a zintenzivňuje se.

Kristův život v nás se stává mystikou služby a mystikou mučednictví: touhou dát Pánův život nebo účinné darování se s Pánem a jako Pán bratřím podle vzoru Petrova mučednictví a Pavlovy služby.

Vrcholem tohoto darování je Kristus Ukřižovaný. Jsme opravdu duchovní, když jsme s Ním a jako On, označení znamením kříže, jako pečeť příslušnosti a ztotožnění se s Ním. Proto na cestě duchovního života je třeba nechat růst lásku k Bohu zároveň s láskou k bližnímu, kontemplaci s činností ve vědomí toho, že i milost duchovního manželství je proto, aby se stále rodily „skutky, skutky“.

Jedná se o vizi univerzální lásky tvořené modlitbou a službou, intenzivní komunitní láskou, nákazou svatosti tak, že se rodí svaté skupiny, počínaje od nejbližších lidí. S vědomím, že všechny skutky jsou velké, i když se zdají malými, pokud jsou vykonány s láskou. A že sám Bůh rozšíří naše schopnosti lásky a služby, když budeme otevřeni jednat s realismem den po dni a žít každý okamžik jeho vůli.

Závěr

Prošli jsme s Terezií cestu vnitřního hradu. Abychom získaly aktuální podněty, učiníme tyto závěry:

- Cesta nabídnuta Terezií je stejná cesta, kterou nabízí Bůh nám všem. Skutečnost, že výklad začala na hranici hříchu, je povzbudivá. To znamená, že nikdo není vyloučen (osobnosti jako sv.Pavel, Magdaléna z prvních příbytků došli do šestých a sedmých). Zvláště je povzbudivé, že tato cesta je vepsaná do našeho lidského povolání, jako Boží stvoření a jako pokřtění křesťané.
- Je to cesta, na které je Kristus vždy protagonistou. Postupně jej můžeme s Terezií v sedmi příbytcích objevit jako Spasitele a Prostředníka naší spásy od hříchu; Vzor na cestě askeze a vytrvalosti; náročného Učitele, jež dal za nás život a žádá, abychom i my dali život za něj; Pramen živé vody milosti; náš Příbytek a náš Život, v němž žijeme skrytí v Bohu; milovaný Ženich, který očišťuje, osvěcuje a sjednocuje se sebou Nevěstu; Prostředník, který nás uvádí do Trojice a otvírá nám srdce pro církev a bratry.
- Z mnoha etap cesty nám Terezie ukazuje některé podstatné, které se nemůžou opomenout. Nevynecháme ani počáteční konverzi, ani zápas a vytrvalost v druhých příbytcích, ani nutný přechod zkouškami od Boha v třetích příbytcích. Není možný pokrok bez převahy Boží milosti, přetvoření člověka přes smrt nás samých, aby v nás žil Kristus.

- Křesťanská cesta v každé etapě sjednocuje modlitbu a činnost, lásku k Bohu a lásku k bližnímu; je to kontemplativní introverse a extroverse ve službě a lásce.
- Je to cesta přetvoření člověka. Poutník příbytky se cítí na této cestě krok za krokem přetvářen v nitru sebe sama až ke zkušenosti změny, znovuzrození jako bourec, jež se stal motýlem.
- Jsme k této cestě svatosti pozváni všichni? Ano, i když ne všem budou dány stejné milosti mystického charakteru. Všichni jsme zváni projít touto cestou ve věrnosti. Na věrnosti Božím plánům závisí také zkušenost plnosti této zralosti.
- V jistých etapách cesty Terezie určuje to, co můžeme udělat z naší strany a to, co závisí na absolutní gratuitě Boží milosti. Od nás žádá stálé darování se bez nároků. Pak Bůh bude konat své dílo podle povolání a určení jednotlivce. Ale nedá se cele, pokud se my cele nedáme.
- I dnes se duchovní cesta stává jedním ze základních témat křesťanské spirituality. Cesta církevní a komunitní uskutečňovaná slovem, láskou, modlitbou v povolání každého jednotlivce.
- Terezie nabízí tuto základní lekci pro církev dneška a je hodně učedníků a učednic, jež jí následují. Nepředkládá pouze povšechné povolání ke svatosti, ale učí nás základům a ukazuje konkrétní stezky této cesty. Duchovní cesta křesťana vychází z Božího povolání obdrženém při stvoření a křtu a má za cíl život ve společenství s Trojicí, anticipovaný na této zemi, jež se má stát životem bez konce ve slávě. Možná proto, že Boží cesta nemá hranic a věčnost nám chystá překvapení stále nové novosti, Terezie vyjádřila tuto touhu na smrtelné posteli: „Je čas, můj Ženichu, abychom se viděli, je čas jít...“ Jít dál, jít vnitřním hradem věčného a trinitárního příbytku.

Dnes by Terezie řekla, dokonce nám to dnes říká: pojďme spolu po stezkách tohoto vnitřního hradu, pomáhejme si navzájem na cestě křesťanské dokonalosti. Snad bude ještě krásnější to dobrodružství a sugestivnější a lehčí trasa, jestliže společně projdeme příbytky vnitřního Hradu, cestu křesťanské svatosti, ke které máme nejen obecné povolání, ale i komunitní povolání společně dosáhnout trinitárního společenství. Ale zde by se otvírala nová perspektiva Hradu vnitřního a vnějšího, osobního a komunitního, žitého z pohledu spirituality společenství.